

Emotive adjectives: *anxious, comical, vital etc.*

Emotive nouns: *happiness, pity, tragedy etc.*

Non-emotive verbs: *to forget, to know, to anticipate etc.*

Non-emotive adjectives: *probable, well-known, aware etc.*

Non-emotive nouns: *(keep in) mind etc.*

Factivity and emotivity are kinds of presupposition.

Implication is a hidden proposition of a non-presupposition type that results from the main sentence proposition (e. g. *She managed to conceal her distress from her friend*).

We have hidden proposition in "*she concealed...*"

Inference is a hidden proposition of a non-presupposition type that is possible, but it does not result from the main sentence proposition (e.g. *She tried to conceal her distress from her friend*).

Action might be carried out and failed.

Thus, nowadays we have no general agreed upon the opinion on the number and nomenclature of parts of speech, types of semantic roles, especially controversial is the problem of their delimiting on the basis of different criteria, and the research of semantic roles meets further requirements.

The prospects for future research will cover the investigation of interference and transposition factors while comparing semantic roles in the English and Ukrainian languages.

### Reference List

1. Fanconnier G. Mapping in Thought and Language. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1997. – 205 p.
2. Fillmore C.J. The Case for Case // Universals in Linguistic Theory. – London: Holt, Rinehart and Winston, 1968. – P. 1-88.
3. Fillmore C.J., Atkins B.T. Toward a Frame-Based Lexicon: The Semantics of Risk and its Neighbours // Frames, Fields, and Contrasts: New Essays in Semantic and Lexical Organization. – Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1992. – P. 75-102.
4. Ruthrof H. The Body in Language. – London; New York: Cassell, 2000. – 193 p.
5. Ruthrof H. Semantics and the Body: Meaning from Frege to the Postmodern. – Melbourne: Melbourne Univ. Press, 1998. – 321 p.
6. Valin Van R. Syntax: Structure, Meaning and Function. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 45-64.

*Анотація.* Стаття присвячена дослідженню класифікаційних характеристик частин мови, зокрема семантичних ролей у сучасній англійській мові. У ході дослідження дано аналіз різних підходам щодо класифікації, представлено раціональну класифікацію семантичних ролей та семантичних конфігурацій.

*Ключові слова:* частини мови, семантичні ролі, семантичні конфігурації, семантичні відношення.

*Summary.* The article analyzes the investigation of classificational characteristics of parts of speech in English and the problems of classification of semantic roles.

*In the course of investigation different approaches to the parts of speech classification were envisaged, and the classification of semantic roles and semantic configurations was analyzed.*

*Key words:* parts of speech, semantic roles, semantic configurations, semantic relations.

УДК 811'111'373.7

**Федірко С.М.**

## ВАРІАНТНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Поняття синонімічного фразеологізма є тісно пов'язаним із поняттям фразеологічного варіанту. Про фразеологічні варіанти йде мова тоді, коли допустимі формальні зміни фразеологізмів, при яких зворот не втрачає свого фразеологічного значення [5, 116] а також тоді, коли фразеологізми мають аналогічну структуру, однакове значення, спільні ознаки, легко взаємозамінюються в будь-якому контексті.

При наявності декількох варіантів однієї фразеологічної одиниці утворюється варіантний ряд або більш складна фразеологічна парадигма, усередині якої не завжди виділяється основний варіант. Існують різні варіантні фразеологічні ряди. У залежності від типів змін фразеологічні

варіанти зазвичай поділяють на лексичні, морфологічні та синтаксичні [3; 6], деякі дослідники додають до них фонетичні, орфографічні, квантитативні [1], позиційні, змішані та пунктуаційні [2].

Аналіз фразеологічних інновацій англійської мови дозволяє виділити такі *муні фразеологічних варіантів*:

- 1) лексичні (*fusion cookery – fusion cuisine; parachute kids – parachute children*);
- 2) морфологічні (*dog watching TV – dogs watching TV; to put skin in the game – putting skin in the game*);
- 3) квантитативні (*gaming and leisure industry – gaming industry; work-life balance – work-and-life balance*);
- 4) графічні (*white coat effect – white-coat effect; left coast – Left Coast*);
- 5) змішані ("*Chateau garage*" wine – *garage wine*).

Розглянемо окремо кожен тип фразеологічних варіантів.

*Лексичні варіанти* – це варіанти з різним лексичним складом. Тобто вони виникають при зміні лексичного складу фразеологічної одиниці. Згідно В.І. Зиміна, можуть мати місце два види змін лексичного складу фразеологізму: заміна одного або декількох компонентів фразеологізму та зміна кількості компонентів фразеологізму [3, 79], тобто в першому випадку мова йде про якісні зміни, а в другому – про кількісні зміни у складі фразеологізму. Як приклад можна навести такі фразеологізми: *barrel kids – barrel children, boat kids – boat children, throwaway kid – throwaway child; shock therapy – shock treatment; smart gun – smart pistol* тощо. Як видно з цієї групи прикладів, основними моделями формування цих одиниць є  $N + N$  та  $Adj + N$ , причому перший компонент фразеологічної одиниці є атрибутом для другого компонента і залишається незмінним; варіюється другий компонент, представлений словами, що є синонімами у вільному значенні. Надамо інші приклади: *quarterlife crisis – mid-twenties breakdown; video pill – camera pill; extreme fighting – ultimate fighting; Web wedding – Net nuptials; zip code marketing – postal code marketing*. Характерною особливістю другої групи прикладів є можливість змін першого компонента, при наявності аналогічних структурних моделей, а саме –  $N + N$  та  $Adj. + N$ .

*Морфологічні варіанти* виникають у результаті різноманітних змін фразеологічної одиниці в межах форми компонентів, словоутворювальних трансформацій компонентів тощо при збереженні лексичного і категоріальнограматичного значення фразеологічної одиниці [3, 80]. У залежності від типів змін компонентів фразеологічної одиниці виникають різноманітні морфологічні варіанти. У їх складі можна спостерігати зміни форм іменника, прикметника, займенника та дієслова.

Серед змін пов'язаних із іменником зазвичай виділяють зміну числа іменника, додавання або вилучення артикля, заміну артикля детермінативом (займенником), заміну повнозначного іменника демінутивом та інші.

Морфологічний варіантний ряд може складатися з фразеологізмів, компоненти яких відрізняються категорією числа, тобто формою однини та множини: *paper road(s), office creeper(s), nerd bird(s), hurried child(ren), dog(s) watching TV*. Спочатку ці компоненти відображають кількісні відносини між дійовими особами, але з плином часу одна з форм може набути узагальненого значення та почати вживатися незалежно від її оточення, від кількості учасників дії.

Одним із типів морфологічних варіантів фразеологічних одиниць, зафіксованих словниками, вважають вживання іменника з нульовим, означеним або неозначеним артиклем у межах однієї й тієї ж фразеологічної одиниці. При цьому важливо зазначити, що наявність того чи іншого типу артикля не є суттєвою і не змінює семантики цієї фразеологічної одиниці. Вилучення артикля (або вживання нульового артикля) має на меті тільки економію часу і може бути характерним для розмовного чи сленгового варіанту фразеологічної одиниці. Дослідження нової фразеології сучасної англійської мови показало, що такий тип морфологічних варіантів фразеологізмів як заміна, додавання або вилучення артикля у складі фразеологізму не є частотним: *to open (the) kimono, off (the) grid, to wave (a) dead chicken*.

Зазначені вище типи морфологічних змін стосуються іменників, але змін можуть також зазнавати і прикметники. Одним із типів таких змін дослідники вважають заміну прикметника позитивного ступеня на прикметник порівняльного ступеня. Це стосується компаративних фразеологічних одиниць. Відомо, що у фразеологізмах цього структурного типу прикметники в суперлативі не вживаються, компоненти-прикметники вживаються тільки в позитивному та порівняльному ступені.

Необхідно зазначити, що такий тип морфологічного варіювання не є типовим для новоутворених фразеологічних одиниць, тому що в порівнянні з утвореними раніше фразеологізмами, структурна модель створення фразеологізмів типу (as) Adj. + (as) Adj. не є продуктивною в сучасній англійській мові.

Зміна займенника може бути обумовлена складом фразеологічних одиниць, в яких є змінні компоненти (альтернанти), наприклад, компоненти *one's*, *somebody's* та *oneself*. Альтернанти можуть замінюватись іншими займенниками, іменниками або словосполученнями у відповідності до вимог мовленнєвої ситуації [4, 277]. Розглянемо як приклад фразеологічну одиницю *to drop one's pants* (знижувати ціну на товар для завершення продажу). У залежності від контексту, від дійової особи ця фразеологічна одиниця може мати такі варіанти: *to drop my pants*, *to drop your pants*, *to drop his pants*, *to drop her pants* при наявності однієї дійової особи та *to drop our pants*, *to drop your pants*, *to drop their pants* при наявності двох або більше дійових осіб.

Додатковими прикладами фразеологізмів із змінним компонентом можуть служити такі одиниці: *to clean up one's act*, *to get one's act together*, *to hang noodles on somebody's ears*, *to shoot oneself in the foot*, *to lose one's bottle*, *to pop one's clogs* тощо.

*Квантитативні варіанти* – варіанти з різної кількістю складових, утворені шляхом вилучення або додавання компонентів. Тобто цю групу варіантів можна поділити на дві підгрупи:

- 1) варіанти з вилученням окремих елементів (скорочені варіанти);
- 2) варіанти з додаванням певних елементів (розширені варіанти).

До змін шляхом додавання найбільш схильними є двокомпонентні фразеологічні одиниці, а шляхом вилучення – полікомпонентні фразеологічні одиниці.

Прикладами квантитативних фразеологічних варіантів, утворених шляхом вилучення елементів, можна вважати: *natural desire lines – desire lines*, *fresh food desert – food desert*, *imagined ugliness syndrome – imagined ugliness*, *therapy generation – rehab-and-therapy generation*. Прикладами квантитативних фразеологічних варіантів, утворених шляхом додавання елементів, є: *phone neck – cellular phone neck*, *to put wood behind the arrow – to put more wood behind the arrow*.

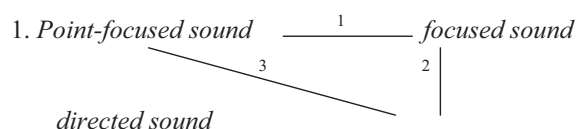
Причиною скорочення фразеологізму може бути прагнення мовця до економного використання мовних зусиль та засобів. Економія мовних зусиль найбільш характерною є для тих сфер комунікації, які охоплюють значну кількість учасників та значну кількість зворотів, що є відомими та актуальними.

Значну групу утворюють *графічні варіанти*, тобто варіанти фразеологічної одиниці, що мають різне графічне оформлення. Цей тип може бути представлений варіантами з такими модифікаціями:

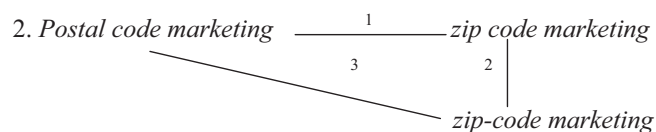
- 1) написання компонентів фразеологізму окремо, разом чи через дефіс (*Wal-Mart effect – WalMart effect*, *chief table pounder – chief table-pounder*, *dead cat bounce – dead-cat bounce*);
- 2) написання компонентів із малої чи великої літери (*cube farm – Cube Farm*, *blue goo – Blue Goo*, *slow food – Slow Food*);
- 3) написання компонентів у лапках або без них (*active ageing – “active” ageing*, *open collar worker – “open collar” worker*);
- 4) додавання інших літер, вилучення існуючих літер або заміна існуючих літер на інші в складі слів-компонентів (*entry lux – entry luxe*, *Matzoh Ball – Matzo Ball*, *yuck factor – yuk factor*);
- 5) використання декількох елементів одночасно (*dark-side hacker – “dark side” hacker*, *six degrees patent – “Six Degrees” patent*, *active aging – “active” ageing*).

*Змішані варіанти* – це поєднання різних типів змін в одній фразеологічній одиниці. Найчастіше змішані варіанти з'являються як результат поєднання квантитативних або графічних змін з іншими типами змін.

Надамо декілька прикладів на підтвердження існування змішаних варіантів фразеологічних одиниць:



Із наданого прикладу видно, що фразеологізми ряду 1 – це квантитативні варіанти, ряду 2 – лексичні варіанти, ряду 3 – лексикоквантитативні варіанти.



Другий приклад вказує на можливість існування як лексичних (ряд 1) та графічних (ряд 2) варіантів, так і лексико-графічних варіантів (ряд 3).

Необхідно зазначити, що в будь-якому випадку, незалежно від типу варіантних перетворень фразеологічна одиниця зберігає співвіднесеність із вихідним фразеологізмом.

Отже, між фразеологічною синонімією та фразеологічною варіантністю існує зона перехідності. Тобто одні фразеологічні одиниці певного семантичного ряду можуть вступати в синонімічні відносини, а інші у варіантні відносини.

Будь-яке перетворення фразеологічної одиниці повинно бути вмотивоване контекстом. Додавання, вилучення, заміна компонентів фразеологічної одиниці дуже часто пояснюється бажанням автора/мовця пристосувати цю фразеологічну одиницю до даного контексту.

Зазначимо, що контекст грає провідну роль не тільки в актуалізації значення перетворених фразеологічних одиниць, але й у процесі їх перекладу.

Фразеологічне варіювання, таким чином, є способом подолання протиріччя між існуючими фразеологічними засобами та потребами комунікації. Незадоволення існуючими фразеологічними одиницями, неможливість вибору з них тієї, що найбільш підходить до певного контексту або певної ситуації, примушує мовця створювати нові синонімічні одиниці або нові варіантні одиниці. Нерозуміння певних форм фразеологізмів, штовхає мовця до їх активної переробки – утворення нових, прийнятних для мовця одиниць або форм цих одиниць, тобто синонімічних фразеологізмів чи фразеологічних варіантів.

#### Список використаних джерел

1. Баран Я.А. Основні питання загальної та німецької фразеології. – Львів: Вища шк., 1980. – 156 с.
2. Биренбаум Я.Г., Сидякова Н.М. Отражение вариантности фразеологических единиц в словаре устойчивых сравнений английского языка // Вариативность в германских языках: Тезисы докладов и сообщений Всесоюз. конф. – Калинин, 1988. – С. 185-186.
3. Зимин В.И. К вопросу о вариантности фразеологических единиц // Матер. межвуз. симпозиума “Проблемы устойчивости и вариативности фразеологических единиц”. – Тула, 1972. – С. 70-82.
4. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. – М.: Высш. шк., 1986. – 336 с.
5. Пташник С.Б. Фразеологічні модифікації: термінологічні проблеми // Вісник Львів. ун-ту. Сер. Іноземні мови. – 2001. – Вип. 9. – С. 112-120.
6. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М., 1996. – 288 с.

*Анотація.* У статті розглядається варіантність як один із способів формування фразеологічних інновацій в сучасній англійській мові. Виділяється п'ять типів фразеологічних варіантів та надаються приклади до кожного із них. Автор зазначає, що будь-яке перетворення фразеологічної одиниці повинно бути вмотивоване контекстом.

*Ключові слова:* варіантність, фразеологічні інновації, фразеологічні одиниці, змішані варіанти.

*Summary.* The article considers variant as one of the ways of formation phrazeological innovations in modern English. Five types of phrazeological variants are distinguished and each of them is supplied with examples. The author points out that each transformation of a phrazeological unit should be motivated by context.

*Key words:* variant, phrazeological innovations, phrazeological units, mixed variants.

УДК 81'27:81'373.611:81'367.625

**Федорів М.І.**

## СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЛОВОТВОРЕННЯ ДІЕСЛІВ У СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ

Стан розвитку сучасної лінгвістики дозволяє досліджувати мову в різних аспектах, у тому числі й соціолінгвістичному. Соціолінгвістика вивчає використання мови в комунікативних цілях, зокрема мовленнєву поведінку як процес вибору оптимального варіанту для побудови соціально коректного, найбільш зручного висловлювання в мові того, хто говорить. При чому виявляється сам механізм відбору соціально значимих варіантів, встановлюються критерії, що лежать в основі відбору.